

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор
з навчальної та методичної роботи

(підпис) Назаров О.О.
(прізвище та ініціали)

" ____ " _____ 2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

„ ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ В ПРИРОДООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ”

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність ____ 101 «Екологія» _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація ____ «Екологічна безпека» _____

(назва спеціалізації)

факультет техногенно-екологічної безпеки _____

(назва інституту, факультету, відділення)

2016

Робоча програма нормативної дисципліни “ Організація та управління в природоохоронній діяльності” для студентів, курсантів за спеціальністю 101 «Екологія», спеціалізація – «Екологічна безпека», 2016 року - 23 с.

Розробник: доцент кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки, кандидат технічних наук, доцент О.В. Рибалова

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

Протокол від « 29 » серпня 2016 року № 1

Завідувач кафедри _____ (Артем'єв С.Р.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“29” 08 2016 року

Схвалено вченою радою факультету техногенно-екологічної безпеки

Протокол від « 29 » серпня 2016 року № 11

Голова вченої ради факультету _____ (Мєстєльов О.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“29” 08 2016 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 6	Галузь знань <u>0401 «Природничі науки»</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	Спеціальність (професійне спрямування): 101 «Екологія» спеціалізація – «Екологічна безпека»		
Модулів 4		Рік підготовки:	
Змістових модулів 15		2018-й	2019-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин 210		5-й	6-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 2; 2,4; самостійної роботи студента 2,8; 4;	Освітній ступень: «бакалавр»	14 год.	16 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	34 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		45 год.	85 год.
		Індивідуальні завдання: 0 год.	
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 80/130

для заочної форми навчання - .

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: викладання навчальної дисципліни «**Організація та управління в природоохоронній діяльності**» є професійна орієнтація фахівців-екологів в області розробки й практичного використання сучасних інструментів екологічного регулювання і політики в умовах перехідної до ринкової економіки, підготовка студентів до самостійного вирішення професійних завдань на підставі цілісних уявлень про методи управління природоохоронною діяльністю для забезпечення стабільного розвитку соціо - екологічної системи держави.

Завдання: вивчення теоретичних та практичних основ організації процесу управління охороною навколишнього середовища та забезпечення раціонального використання природних ресурсів на державному та регіональному рівні з метою формування у студентів знань і навичок, що необхідні для рішення професійних завдань відповідно посадовим обов'язкам в галузі прикладної екології.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- головні функції управління діяльністю, що націлена на охорону довкілля та раціональне використання природних ресурсів;
- принципи управління природоохоронною діяльністю та раціональним використанням природних ресурсів;
- організаційні основи планування природоохоронної діяльності та прогнозування стану навколишнього середовища внаслідок антропогенної діяльності на державному, регіональному та місцевому рівнях;
- кращий закордонний досвід природоохоронної діяльності;
- найкращі принципи управління раціональним використанням природних ресурсів у закордонних країнах;

вміти:

- працювати та мислити самостійно у відповідності з сучасною концепцією природокористування;
- висвітлити коло проблем, що виникають в процесі управління природокористуванням та охороною навколишнього середовища на регіональному рівні;
- користуватися екологічною інформацією та визначати необхідний перелік джерел екологічних даних для прийняття управлінських рішень в галузі охорони навколишнього природного середовища;
- проводити еколого-економічний аналіз проблемних ситуацій та встановлювати порядок їх вирішення в часі;
- визначати пріоритетні напрямки розробки природоохоронних заходів в регіоні;
- проводити узагальнену прогнозну оцінку екологічного стану навколишнього середовища внаслідок втілення природоохоронних рішень.

мати уявлення:

- про кращий закордонний досвід природоохоронної діяльності;
 - про найкращі принципи управління раціональним використанням природних ресурсів у закордонних країнах;
- про головні методи та мотивації прищеплення робітникам підприємств різних галузей розуміння доцільності природоохоронної та ресурсозберігаючої політики.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ.

Змістовий модуль 1.

Тема.1 Загальні принципи і методи управління. Предмет, цілі і методи управління. Загальні принципи і методи управління. Класифікація систем і механізмів екологічного управління. Процес і технологія управління. Наукові основи управління. Принципи і функції управління. Процедури процесу управління

Змістовий модуль 2.

Тема.2. Структура і органи управління. Елементи структури управління. Принципи побудови структури управління. Фактори і принципи побудови структури управління. Кадри управління їх класифікація. Компетенція органу управління. Положення про підрозділи органу управління. Оцінка ефективності системи управління. Модульна контрольна робота.

МОДУЛЬ II. ДЕРЖАВНА СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Змістовий модуль 3.

Тема.3. Інформаційні системи екологічного управління

Специфіка інформаційних систем екологічного управління. Узагальнення та аналіз інформації щодо сучасного стану поверхневих вод в Україні. Екологічне законодавство щодо створення і управління екологічних інформаційних систем баз даних. Міжнародний досвід у створенні інформаційних баз даних щодо стану навколишнього природного середовища. Кадастрова інформаційна система. Земельний кадастр. Водний кадастр. Лісовий Кадастр. Географічні інформаційні системи. Екологічне картографування.

Змістовий модуль 4.

Тема.4. Державна політика в галузі охорони довкілля та управління природоохоронною діяльністю. Законодавче та нормативно-правове регулювання в сфері охорони природи, природокористування та екологічної безпеки. Правове регулювання використання природних ресурсів. Законодавчі акти, що регламентують природоохоронну діяльність. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища”. Правове забезпечення запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям та їх ліквідації.

Змістовий модуль 5.

Тема.5. Організація служб охорони навколишнього середовища в Україні.

Компетенції та повноваження державних органів у галузі природоохоронної діяльності. Система органів управління в галузі екології. Компетенції і повноваження органів спеціального державного управління у сфері природоохоронної діяльності. Компетенції і повноваження органів місцевого самоврядування. Структура і функції Мінприроди України. Структура і функції обласних управлінь охорони навколишнього природного середовища. Компетенції та повноваження Державної екологічної інспекції. Громадський контроль.

Змістовий модуль 6.

Тема.6. Стандартизація і нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища. Екологічні стандарти. Екологічне нормування. Порядок розробки й затвердження нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин. Порядок розробки й затвердження нормативів гранично допустимих скидів забруднюючих речовин. Нормативи

використання природних ресурсів. Недоліки державної системи екологічної стандартизації й нормування. Міжнародні екологічні стандарти. Роль екологічної експертизи в забезпеченні ефективного управління природоохоронної діяльності.

Змістовий модуль 7.

Тема.7. Система спостережень за станом навколишнього природного середовища в Україні. Система державного моніторингу навколишнього природного середовища. Необхідність удосконалення сучасної системи моніторингу навколишнього природного середовища. Об'єкти і мережа спостережень Мінприроди України. Мережа спостережень за станом поверхневих вод України. Кадастрова інформаційна система. Водний кадастр. Сучасний стан поверхневих вод в Україні. Сучасний стан атмосферного повітря в Україні. Земельний кадастр. Сучасний стан ґрунтів та земельних ресурсів України. Модульна контрольна робота.

МОДУЛЬ ІІІ. УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.

Змістовий модуль 8.

Тема.8. Управління в галузі охорони та використання водних ресурсів. Державне управління в області використання й охорони вод і відтворення водних ресурсів. Стандартизація й нормування. Економічні важелі у водокористуванні. Контрольна діяльність і охорона вод. Порушення водного законодавства. Правила охорони поверхневих вод. Адаптація українського законодавства в галузі охорони вод до європейського законодавства. Водний кодекс України в порівнянні з Водною рамковою директивою ЄС (Директива 2000/60/ЕС). Сучасні методичні підходи до оцінки стану водного середовища. Методика оцінки якісного стану водних об'єктів за величиною коефіцієнта забруднення (КЗ). Методика оцінки якісного стану водних об'єктів за індексом забруднення води (ІЗВ). Методика оцінки екологічного стану поверхневих вод на основі визначення екологічного індексу. Методика оцінки потенційного ризику здоров'ю населення при рекреаційному використанні водних об'єктів.

Змістовий модуль 9.

Тема.9. Управління в галузі охорони та використання атмосферного повітря. Державний облік і моніторинг. Стандартизація й нормування. Платежі за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря й за інші шкідливі впливи на нього. Використання атмосферного повітря як сировини основного виробничого призначення. Контрольна діяльність. Правопорушення в галузі охорони атмосферного повітря.

Інтегральні оцінки якості атмосферного повітря. Сучасний стан атмосферного повітря Харківської області та визначення джерел його забруднення. Оцінка якісного стану атмосферного повітря Харківської області за величиною індексу забруднення атмосфери (ІЗА). Оцінка якісного стану атмосферного повітря Харківської області за величиною потенційного ризику здоров'ю населення.

Змістовий модуль 10.

Тема.10. Управління в галузі охорони та використання земельних ресурсів. Законодавство України щодо охорони та використання земельних ресурсів. Управління в галузі охорони і використання надр. Земельний кодекс України. Право власності на природні ресурси. Об'єкти і мережа спостережень Держкомзему України. Оцінка якісного стану ґрунтів і земельних ресурсів України. Аналіз антропогенного порушення екологічної стійкості земель. Сучасний стан земельних ресурсів Харківської області та визначення джерел їх забруднення.

Змістовий модуль 11.

Тема.11. Управління в галузі охорони та використання рослинного і тваринного світу. Державний контроль в галузі охорони рослинного світу. Використання природних рослинних ресурсів. Охорона рослинного світу. Державний облік і кадастр рослинного світу. Правова охорона лісів. Лісовий кодекс України.

Державне управління в галузі охорони тваринного світу. Загальна характеристика тваринних ресурсів України. Використання об'єктів тваринного світу. Охорона тваринного світу. Державний контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

Управління в галузі охорони і використання об'єктів природно заповідного фонду України. Правова охорона природних комплексів з особливим правовим режимом. Екологічна мережа. Сучасний стан біорізноманіття Харківської області.

Змістовий модуль 12.

Тема.12. Економічний механізм управління природоохоронною діяльністю. Управління екологічною діяльністю підприємств через економічні показники. Визначення збитків від забруднення навколишнього середовища. Технічне управління природними та технологічними процесами. Державне управління соціально-економічними процесами.. Економічні закони, що лежать в основі управління. Модульна контрольна робота.

МОДУЛЬ ІV. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД В УПРАВЛІННІ НАВКОЛИШНІМ ПРИРОДНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ

Змістовий модуль 13.

Тема.13. Міжнародні принципи управління природоохоронною діяльністю. Основні принципи управління екологічною безпекою в контексті збалансованого розвитку. Міжнародні пріоритети екологічно безпечного управління. Система місцевого екологічного управління. Система громадського екологічного управління. Екологічні показники на основі даних дистанційного зондування. Використання екологічних індикаторів у державних звітах про стан навколишнього середовища в країнах Східної Європи, Кавказу й Центральної Азії.

Методика оцінки ризику для здоров'я населення при сучасному рівні забруднення поверхневих вод. Методика оцінки ризику для здоров'я населення при сучасному рівні забруднення атмосферного повітря

Змістовий модуль 14.

Тема.14. Міжнародні принципи поводження з відходами. Сучасна система поводження з промисловими і побутовими відходами. Програма поводження з відходами. Сучасні методи використання відходів.

Змістовий модуль 15.

Тема.15. Державне екологічне управління шляхом розробки і впровадження програм охорони навколишнього природного середовища. Міжнародний досвід управління річковими басейнами. Вимоги Водної Рамкової директиви ЄС (Директива 2000 / 60 /ЄС) до оцінки екологічного стану поверхневих вод. Міжрегіональна екологічна програма щодо охорони та використання вод басейну ріки Сіверський Донець. Державні екологічні програми. Регіональні екологічні програми.

Ідентифікації джерел забруднення поверхневих вод на основі визначення узагальненого показника скидів забруднюючих речовин. Система громадського екологічного управління. Модульна контрольна робота.

[illegible]

Тема 12. Управління екологічною діяльністю підприємств через економічні показники	14	2	4	-	-	8						
Разом за змістовим модулем 12	14	2	4	-	-	8						
Усього годин	78	10	18	-	4	46						
Модуль 4												
Змістовий модуль 13. Міжнародні принципи управління природоохоронною діяльністю												
Тема 13. Основні принципи управління екологічною безпекою в контексті збалансованого розвитку.	20	2	4	-	2	12						
Разом за змістовим модулем 13	20	2	4	-	2	12						
Змістовий модуль 14. Міжнародні принципи поводження з відходами												
Тема 14. Сучасна система поводження з промисловими і побутовими відходами.	10	2	-	-	-	8						
Разом за змістовим модулем 14	10	2	-	-	-	8						
Змістовий модуль 15. Державне екологічне управління шляхом розробки і впровадження програм охорони навколишнього природного												
Тема 15. Міжнародний досвід управління річковими басейнами.	27	2	4	-	2	19						
Разом за змістовим модулем 15	27	2	4	-	2	19						
Усього годин	57	6	8	-	4	39						
Усього годин за дисципліну	210	30	32	-	18	130						

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Типи класифікацій функцій управління	2
2	Тема 3. Кадастрова інформаційна система.	2
3	Тема 4. Правове регулювання використання природних ресурсів	2
4	Тема 5. Структура і функції Мінприроди України	2
5	Тема 6. Міжнародні екологічні стандарти	2
6	Тема 8. Сучасні методи оцінювання екологічного стану	2

	поверхневих вод	
7	Тема 11. Державний контроль в галузі охорони рослинного світу	2
8	Тема 13. Сучасні методологічні підходи до визначення екологічних індикаторних показників	2
9	Тема 15. Система громадського екологічного управління	2
	Разом	18

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 2. Модульний контроль. Виконання контрольної роботи.	2
2	Тема 3. Узагальнення та аналіз інформації щодо сучасного стану поверхневих вод в Україні	2
3	Тема 7. Модульний контроль. Виконання контрольної роботи.	2
4	Тема 8. Оцінка якісного стану водних об'єктів за величиною коефіцієнта забруднення (КЗ)	2
5	Тема 8. Оцінка якісного стану водних об'єктів за індексу забруднення води (ІЗВ).	2
6	Тема 8. Оцінка екологічного стану водотоків басейну р. Сіверський Донець на основі визначення екологічного індексу	2
7	Тема 8. Оцінка потенційного ризику здоров'ю населення при рекреаційному використанні водних об'єктів.	2
8	Тема 9. Оцінка якісного стану атмосферного повітря Харківської області за величиною індексу забруднення атмосфери (ІЗА).	2
9	Тема 9. Оцінка якісного стану атмосферного повітря Харківської області за величиною потенційного ризику здоров'ю населення	2
10	Тема 10. Оцінка якісного стану ґрунтів і земельних ресурсів України	2
11	Тема 12. Визначення збитків від забруднення навколишнього середовища	2
12	Тема 12. Модульний контроль. Виконання контрольної роботи.	2
13	Тема 13. Оцінка ризику для здоров'я населення при сучасному рівні забруднення поверхневих вод	2
14	Тема 13. Оцінка ризику для здоров'я населення при сучасному рівні забруднення атмосферного повітря	2
15	Тема 15. Оцінка ризику для здоров'я населення при сучасному рівні забруднення ґрунтів	2
16	Тема 15. Модульний контроль. Виконання контрольної роботи.	2

	Разом	32
--	-------	----

7. Теми лабораторних робіт

Виконання лабораторних робіт не передбачено навчальною програмою.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Принципи і функції управління.	2
2	Тема 1. Техніка і технологія управління.	2
3	Тема 1. Управлінська інформація.	2
4	Тема 2. Принципи побудови структури управління	2
5	Тема 2. Кадри управління їх класифікація.	2
6	Тема 2. Положення про підрозділи органу управління.	2
7	Тема 2. Оцінка ефективності системи управління.	2
8	Тема 3. Екологічне законодавство щодо створення і управління екологічних інформаційних систем баз даних	2
9	Тема 3. Міжнародний досвід у створенні інформаційних баз даних щодо стану навколишнього природного середовища	3
10	Тема 3. Земельний кадастр	2
11	Тема 3. Водний кадастр	2
12	Тема 3. Лісовий Кадастр	2
13	Тема 3. Географічні інформаційні системи	2
14	Тема 3. Екологічне картографування	2
15	Тема 4. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища”.	2
16	Тема 4. Правове забезпечення запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям та їх ліквідації	2
17	Тема 5. Компетенції та повноваження Державної екологічної інспекції	2
18	Тема 6. Роль екологічної експертизи в забезпеченні ефективного управління природоохоронної діяльності	2
19	Тема 7. Мережа спостережень за станом поверхневих вод України.	2
20	Тема 7. Об’єкти і мережа спостережень Мінприроди України.	2
21	Тема 7. Мережа спостережень атмосферного повітря в Україні	2
22	Тема 7. Мережа спостережень за станом ґрунтів та земельних ресурсів України.	2
23	Тема 8. Водний кодекс України.	4
24	Тема 8. Правила охорони поверхневих вод	4
25	Тема 9. Метеорологічна мережа спостережень	4
26	Тема 9. Оцінка сучасного стану атмосферного повітря	4

	Харківської області та визначення джерел його забруднення	
27	Тема 10. Об'єкти і мережа спостережень Держкомзему України	4
28	Тема 10. Аналіз антропогенного порушення екологічної стійкості земель	4
29	Тема 10. Сучасний стан земельних ресурсів Харківської області та визначення джерел їх забруднення	4
30	Тема 11. Правова охорона лісів	4
31	Тема 11. Державне управління в галузі охорони тваринного світу	6
32	Тема 12. Державне управління соціально-економічними процесами.	4
33	Тема 12. Економічні закони, що лежать в основі управління	4
34	Тема 13. Міжнародні пріоритети екологічно безпечного управління	4
35	Тема 13. Законодавчі основи забезпечення екологічної безпеки	4
36	Тема 13. Екологічні показники на основі даних дистанційного зондування	4
37	Тема 14. Програма поводження з відходами	4
38	Тема 14. Сучасні методи використання відходів	4
39	Тема 15. Вимоги Водної Рамкової директиви ЄС (Директива 2000 / 60 /ЄС) до оцінки екологічного стану поверхневих вод	6
40	Тема 15. Міжрегіональна екологічна програма щодо охорони та використання вод басейну ріки Сіверський Донець	4
41	Тема 15. Державні екологічні програми	4
42	Тема 15. Регіональні екологічні програми	5
	Разом	130

9. Індивідуальні завдання (не передбачено навчальним планом)

10. Методи навчання

Вивчення дисципліни “Організація та управління в природоохоронній діяльності” передбачає проведення лекційних, семінарських та практичних занять, а також самостійну роботу слухачів. Практичні заняття проводяться у спеціально обладнаному класі.

11. Методи контролю

Для оцінки знань слухачів використовується поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті методом опитування та письмового тестового контролю. У процесі вивчення дисципліни слухачі виконують дві модульні контрольні роботи. Підсумкова форма контролю - екзамен.

12. Розподіл балів, які отримують студенти перед здаванням екзамену

Поточне тестування та самостійна робота	Модуль 1	Модуль 2	Екзамен	Модуль 3	Модуль 4	Екзамен	Сума
Відпрацювання рефератів	5	5		5	5		
Відпрацювання матеріалу самостійних занять	5	5		5	5		
Виконання практичних робіт	5	5		5	5		
Виконання тестів	5	5		5	5		
Всього	20	20	10	20	20	10	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

13.1. Контрольні питання для проведення підсумкового контролю (модульний контроль, екзамен)

Модуль 1.

1. Предмет, цілі і методи управління.
2. Загальні принципи і методи управління
3. Класифікація систем і механізмів екологічного управління.
4. Процес і технологія управління.
5. Принципи і функції управління.
6. Процедури процесу управління
7. Елементи структури управління.
8. Принципи побудови структури управління.
9. Фактори і принципи побудови структури управління.
10. Кадри управління їх класифікація.
11. Компетенція органу управління.
12. Положення про підрозділи органу управління.
13. Оцінка ефективності системи управління.

Модуль 2.

1. Специфіка інформаційних систем екологічного управління.
2. Узагальнення та аналіз інформації щодо сучасного стану поверхневих вод в Україні.
3. Екологічне законодавство щодо створення і управління екологічних інформаційних систем баз даних.
4. Міжнародний досвід у створенні інформаційних баз даних щодо стану навколишнього природного середовища.
5. Кадастрова інформаційна система.
6. Земельний кадастр.
7. Водний кадастр.
8. Лісовий Кадастр.
9. Географічні інформаційні системи.
10. Екологічне картографування.
11. Законодавче та нормативно-правове регулювання в сфері охорони природи, природокористування та екологічної безпеки.
12. Правове регулювання використання природних ресурсів.
13. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища”.
14. Правове забезпечення запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям та їх ліквідації.
15. Компетенції та повноваження державних органів у галузі природоохоронної діяльності.
16. Система органів управління в галузі екології.
17. Компетенції і повноваження органів спеціального державного управління у сфері природоохоронної діяльності.
18. Компетенції і повноваження органів місцевого самоврядування.
19. Структура і функції Мінприроди України.
20. Структура і функції обласних департаментів охорони навколишнього природного середовища.
21. Компетенції та повноваження Державної екологічної інспекції.
22. Громадський контроль
23. Екологічні стандарти.
24. Екологічне нормування.

25. Порядок розробки й затвердження нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин.
26. Порядок розробки й затвердження нормативів гранично допустимих скидів забруднюючих речовин.
27. Нормативи використання природних ресурсів.
28. Міжнародні екологічні стандарти.
29. Роль екологічної експертизи в забезпеченні ефективного управління природоохоронної діяльності.
30. Система державного моніторингу навколишнього природного середовища.

Модуль 3.

1. Державне управління в області використання й охорони вод і відтворення водних ресурсів.
2. Економічні важелі у водокористуванні.
3. Контрольна діяльність і охорона вод.
4. Правила охорони поверхневих вод.
5. Водний кодекс України в порівнянні з Водною рамковою директивою ЄС (Директива 2000/60/ЕС).
6. Сучасні методичні підходи до оцінки стану водного середовища.
7. Платежі за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря й за інші шкідливі впливи на нього.
8. Використання атмосферного повітря як сировини основного виробничого призначення.
9. Інтегральні оцінки якості атмосферного повітря.
10. Законодавство України щодо охорони та використання земельних ресурсів.
11. Управління в галузі охорони і використання надр.
12. Право власності на природні ресурси.
13. Об'єкти і мережа спостережень Держкомзему України.
14. Оцінка якісного стану ґрунтів і земельних ресурсів України.
15. Аналіз антропогенного порушення екологічної стійкості земель.
16. Сучасний стан земельних ресурсів Харківської області та визначення джерел їх забруднення.
17. Державний контроль в галузі охорони рослинного світу.
18. Використання природних рослинних ресурсів.
19. Охорона рослинного світу.
20. Державний облік і кадастр рослинного світу.
21. Лісовий кодекс України.
22. Державне управління в галузі охорони тваринного світу.
23. Загальна характеристика тваринних ресурсів України.
24. Використання об'єктів тваринного світу.
25. Державний контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.
26. Управління в галузі охорони і використання об'єктів природно заповідного фонду України.
27. Правова охорона природних комплексів з особливим правовим режимом.
28. Екологічна мережа.
29. Сучасний стан біорізноманіття Харківської області.
30. Управління екологічною діяльністю підприємств через економічні показники.

Модуль 4.

1. Основні принципи управління екологічною безпекою в контексті збалансованого розвитку.
2. Міжнародні пріоритети екологічно безпечного управління.
3. Система місцевого екологічного управління.
4. Система громадського екологічного управління.
5. Екологічні показники на основі даних дистанційного зондування.
6. Використання екологічних індикаторів у державних звітах про стан навколишнього середовища в країнах Східної Європи, Кавказу й Центральної Азії.
7. Сучасна система поводження з промисловими і побутовими відходами.
8. Програма поводження з відходами.
9. Сучасні методи використання відходів.
10. Міжнародний досвід управління річковими басейнами. Вимоги Водної Рамкової директиви ЄС (Директива 2000 / 60 /ЄС) до оцінки екологічного стану поверхневих вод.
11. Міжрегіональна екологічна програма щодо охорони та використання вод басейну ріки Сіверський Донець.
12. Державні екологічні програми.
13. Регіональні екологічні програми.

Екзамен (семестр 5)

1. Класифікація систем і механізмів екологічного управління.
2. Процес і технологія управління.
3. Принципи і функції управління.
4. Інноваційна діяльність.
5. Міжнародні провідні екологічні принципи.
6. Міжнародні екологічні організації.
7. Міжнародний організаційний механізм охорони навколишнього середовища.
8. Структура і органи управління.
9. Основні принципи охорони навколишнього природного середовища.
10. Механізм впровадження основних принципів охорони навколишнього природного середовища в Україні.
11. Принципи міжнародного екологічного права.
12. Екологічні стандарти.
13. Екологічне нормування.
14. Міжнародні екологічні стандарти.
15. Роль екологічної експертизи в забезпеченні ефективного управління природоохоронної діяльності.
16. Основні завдання системи державного моніторингу навколишнього природного середовища України.
17. Структура і рівні системи державного моніторингу навколишнього природного середовища.
18. Об'єкти і мережа спостережень Мінприроди України.
19. Система екологічного права України.
20. Джерела екологічного права України.
21. Положення Конституції України які мають екологічне значення.
22. Характеристика Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 р.

23. Природно-ресурсні кодекси як джерела екологічного права.
24. Екологічні правовідносини.
25. Правове регулювання використання природних ресурсів.
26. Принципи права природокористування.
27. Правове забезпечення запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям та їх ліквідації.
28. Компетенції та повноваження державних органів у галузі природоохоронної діяльності..
29. Система органів управління в галузі екології.
30. Компетенції і повноваження органів спеціального державного управління у сфері природоохоронної діяльності
31. Компетенції і повноваження органів місцевого самоврядування.
32. Структура і функції Мінприроди України.
33. Завдання та напрямки діяльності Міністерства екології та природних ресурсів України.
34. Основні підрозділи Міністерства екології та природних ресурсів України.
35. Структура і функції обласних департаментів охорони навколишнього природного середовища.
36. Структура органів Державної екологічної інспекції.
37. Громадський контроль.

Екзамен (семестр 6)

1. Законодавство України щодо охорони та використання земельних ресурсів.
2. Компетенція різних галузей влади в області управління земельними ресурсами.
3. Категорії земель. Форми власності на землю.
4. Відповідальність за порушення земельного законодавства.
5. Загальна характеристика надр України.
6. Компетенція різних галузей влади в області регулювання використання надр.
7. Економічний механізм забезпечення управління в галузі охорони й використання надр.
8. Державний контроль за використанням і охороною надр.
9. Земельний кодекс України.
10. Загальна характеристика водних ресурсів України.
11. Державне управління в області використання й охорони вод і відтворення водних ресурсів.
12. Економічні важелі у водокористуванні.
13. Порушення водного законодавства.
14. Загальні принципи управління водними ресурсами в розвинутих країнах світу.
15. Водний кодекс України в порівнянні з Водною рамковою директивою ЄС (Директива 2000/60/ЄС).
16. Правила охорони поверхневих вод.
17. Сучасні методичні підходи до оцінки стану водного середовища.
18. Управління в галузі охорони атмосферного повітря.
19. Платежі за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря й за інші шкідливі впливи на нього.
20. Правопорушення в галузі охорони атмосферного повітря.
21. Інтегральні оцінки якості атмосферного повітря.

22. Сучасний стан атмосферного повітря Харківської області та основні джерела його забруднення.
23. Державний контроль в галузі охорони рослинного світу.
24. Загальна характеристика рослинних ресурсів України
25. Використання природних рослинних ресурсів.
26. Охорона рослинного світу
27. Державний контроль у галузі використання та відтворення рослинного світу.
28. Правова охорона лісів.
29. Загальна характеристика тваринних ресурсів України.
30. Використання об'єктів тваринного світу.
31. Державний контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.
32. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.
33. Форми власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду.
34. Правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
35. Управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду
36. Економічні засоби забезпечення організації і функціонування природно-заповідного фонду.
37. Правова охорона природних комплексів з особливим правовим режимом.
38. Шляхи покращення управління природоохоронною діяльністю в Україні.
39. Рекомендації Комітету екологічної політики ЄЕК ООН щодо інтеграції питань довкілля в сектори економіки та сприяння сталому розвитку.
40. Удосконалення еколого - економічного механізму природоохоронної діяльності.
41. Екологічні програми як інструментарій управління природоохоронною діяльністю.
42. Роль громадських екологічних організацій в управлінні природоохоронною діяльністю.
43. Специфіка інформаційних систем екологічного управління.
44. Кадастрова інформаційна система.
45. Державний земельний кадастр.
46. Державний водний кадастр.
47. Державний лісовий кадастр.
48. Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин.
49. Міжнародний досвід у створенні інформаційних баз даних щодо стану навколишнього природного середовища.
50. Сучасні методи оцінювання екологічного стану поверхневих вод.
51. Вимоги Водної Рамкової директиви ЄС (Директива 2000 / 60 /ЄС) до оцінки екологічного стану поверхневих вод.
52. Методичні підходи до оцінки якісного стану атмосферного повітря.
53. Індикаторні показники зміни клімату.
54. Методичні підходи до оцінки екологічного стану ґрунтів і земельних ресурсів.
55. Географічні інформаційні системи.
56. Регіональні інформаційні системи.
57. Екологічне картографування.
58. Законодавчі основи і функції забезпечення екологічної безпеки.

59. Міжнародні пріоритети екологічно безпечного управління
60. Міжнародний досвід управління річковими басейнами.
61. Законодавчі підстави для впровадження системи басейнового управління в Україні.
62. Міжрегіональна екологічна програма щодо охорони та використання вод басейну ріки Сіверський Донець.
63. Державні екологічні програми.
64. Програма формування національної екологічної мережі.
65. Сучасна система поводження з промисловими і побутовими відходами.
66. Проблеми промислових відходів в Україні.
67. Програма поводження з відходами.
68. Сучасні методологічні підходи до визначення екологічних індикаторних показників.
69. Екологічні показники на основі даних дистанційного зондування.
70. Система місцевого екологічного управління.
71. Екологічні аспекти і функції місцевого самоврядування.
72. Адміністративні системи місцевого екологічного управління.
73. Місцева екологічна політика, програми.
74. Регіональні екологічні програми.
75. Система громадського екологічного управління.
76. Форми участі громадськості.
77. Законодавчі засади громадського екологічного управління.
78. Функції громадського екологічного управління.
79. Роль громадських організацій у формуванні ставлення суспільства до природи.

13.2. Плани практичних занять

Плани практичних занять наведені в окремому методичному матеріалі щодо проведення вказаного виду навчальних занять.

13.3. Завдання для самостійної роботи слухачів

Завдання для самостійної роботи слухачів наведені у методичному матеріалі «Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни «Організація та управління в природоохоронній діяльності».

13.4. Методичні вказівки і тематика контрольних робіт

Матеріали до контрольних робіт наведені в окремих методичних вказівках щодо виконання контрольних робіт з вказаної навчальної дисципліни

13.5. Пакет комплексних контрольних робіт (ККР) для перевірки знань

Пакет ККР для перевірки знань з вказаної навчальної дисципліни наведений в окремому методичному матеріалі відповідно до порядку і правил щодо розробки ККР.

14. Рекомендована література

Базова

1. Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 року// Відомості Верховної Ради України.- 1991 р.- № 41.- с. 546;

2. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, схвалені постановою Верховної Ради України від 5 березня 1998 року № 188/98-ВР// Відомості Верховної Ради України.- 1998 р.- № 38-39.

3. Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 року № 880-р// Офіційний вісник України.- 2007 р.- № 79.

4. Закон України „Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 року// Відомості Верховної Ради України.- 1997 р.- № 24.

5. Закон України „Про місцеві державні адміністрації” від 9 квітня 1999 року// Відомості Верховної Ради України.- 1999 р.- № 20-21.

6. Національна доповідь України про гармонізацію життєдіяльності суспільства у навколишньому природному середовищі. - К.- 2003 р

7. Екологічне право України. /Під ред. Баб'як О.С. -К., 2000.

8. Екологія і закони. Екологічне законодавство України. – К:, 1997

9. Максименко Н.В., Задніпровський В.В. Організація та управління в природоохоронній діяльності. – Х., ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2005, - 192 с.

10. Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., Білявський Г.О. та ін. Екологічне управління. - К., „Либідь”, 2004, – 430 с

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про правові засади цивільного захисту», від 24.06.2004 № 1859-IV.

2. Закон України «Про охорону навколишнього середовища» від 25.06.1991 р. № 1264.

3. Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003 р. № 0962.

4. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 р. № 2456.

5. Закон України «Про рослинний світ» від 09.04.1999 р. № 0591.

6. Закон України «Про тваринний світ» від 03.03.1993 р. № 3041 і від 13.12.2001 р. № 2894.

7. Закон України «Про екологічну експертизу» від 09.02.1995 р. № 0045.

8. Закон України «Про захист рослин» від 14.10.1998 р. № 0180.

9. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» від 13.07.2000 р. № 1908.

10. Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 21.09.2000 р. № 1989.

11. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801.

12. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного стану населення» від 24.02.1994 р. № 4004.

13. Закон України «Про меліорацію земель» від 14.01.2000 р. № 1389.

14. Закон України «Про пестициди і агрохімікати» від 02.03.1995 р. № 0086.

15. Закон України «Про відходи» від 05.03.1998 р. № 0187.

16. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 р. № 2245.

17. Закон України «Про пожежну безпеку» від 17.12.1993 р. № 3745.
18. Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 08.06.2000 р. № 1809-111.
19. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 08.02.1995 р. № 0039.
20. Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами» від 30.06.1905 р. № 0255.
21. Закон України «Про Загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами» від 14.09.2000 р. № 1947.
22. Закон України «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції» від 14.01.2000 р. № 1393.
23. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відходів» від 07.03.2002 р. № 3073.
24. Закон України «Про затвердження Порядку розробки та затвердження норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки» від 8.02.1997 р. № 163.
25. Земельний кодекс України від 25.10. 2001 р. № 2768-14.
26. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94.
27. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-12.

Додаткова

1. Комітет з екологічної політики ЄЕК ООН. Огляд результативності природоохоронної діяльності. Україна. Другий огляд / ООН – Нью-Йорк і Женева, 2007. 223 с.
2. Стійкий екологічно безпечний розвиток і Україна: Навч.посіб./ Ф.В.Вольвач, М.І Дробноход, В.Г.Дюканов та ін.; За ред. М.І.Дробнохода. – К.: МАУП, 2002. – 104с.
3. Програма дій. „Порядок денний на ХХІ століття” («Agenda-21»).- К.: Центр «За наше спільне майбутнє», 2000. – 18с.
4. Лозанський В.Р Екологічне управління в розвинутих країнах світу в порівнянні з Україною. – Харків., 2000. – 68с.
5. Управління у сфері охорони довкілля та природокористування в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення/ підгот. Білобран О., Котляренко В.- К., 2003 р.
6. ГОСТ 0.0.04-90. Система стандартів в області охорони природи и улучшения использования природных ресурсов. Экологический паспорт промышленных предприятий. Основные положения.- М.: Изд-во Стандартов, 1990.- 23 с.
7. Инструкция по нормированию выбросов (сбросов) загрязняющих веществ в атмосферу и водные объекты. – Госком СССР по охране природы/ - М., 1990.
8. Методика встановлення і використання екологічних нормативів якості поверхневих вод суші та естуаріїв України. – Мінекоресурсів України/ - К., 2001.
9. Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения. САНПиН 4630-88.- М.: Минздрав СССР, 1988.
10. Оценка гигиенической эффективности водоохраных мероприятий. Методические рекомендации. / МЗ РСФСР.- М., 1988.

11. Рыбалов А.А. Качество окружающей среды: методические подходы оценки. – обз. информ. Экологическая экспертиза, №1. – М., 2001.
12. Інструкція зі змісту і порядку складання звіту по інвентаризації викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, Київ, 1996 р.
13. ОНД-86. Госкомгидромет. Методика расчета концентраций в атмосферном оздухе вредных веществ, содержащихся в выбросах предприятий. Гидрометеиздат, 1987
14. Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів. Затверджені Наказом МОЗ N 173 от 19.06.96 р.
15. ОНД-90. Руководство по контролю источников загрязнения атмосферы.. СПб, 1992.

16. Інформаційні ресурси

<http://www.menr.gov.ua>

<http://dzk.gov.ua>

<http://www.ukrstat.gov.ua>

Розробник:
доцент кафедри охорони праці та
техногенно-екологічної безпеки,
к.т.н., доцент

О.В. Рибалова